

Exposició: **A mà: treballs sobre paper d'Elena del Rivero**
IVAM Institut Valencià d'Art Modern
9 setembre – 10 desembre 2006

Organitza: Institut Valencià d'Art Modern

Comissària: Elizabeth Finch

Coproduïxen: IVAM Institut Valencia d'Art Modern
Fundación Patio Herreriano de Arte Contemporáneo Español de Valladolid

Patrocina: Rocafort Grupo Empresarial

Itinerància: València: IVAM
setembre - desembre 2006
Valladolid: Fundación Patio Herreriano
febrer - abril 2007

L'exposició que romandrà a l'IVAM fins al pròxim 10 de desembre presenta dibuixos i instal·lacions d'Elena del Rivero realitzades entre 1992 i 2006. Els dibuixos, inspirats en la tradició epistolar, formen sèries com *Letters to the Mother* (Cartes a la mare), iniciada el 1992, a la qual posteriorment seguirien altres sèries que estan àmpliament representades en l'exposició. El segon element rellevant en la mostra són les instal·lacions a gran escala realitzades a base de paper en què l'artista, en la seua materialització del procés creatiu, emprà tècniques relacionades tradicionalment amb el treball de la dona com cosir i brodar.

L'artista presenta en esta exposició la instal·lació *[Swi:t] Home: A Chant* ([Swi:t] Home. Un càntic), una peça creada amb motiu de la destrucció del World Trade Center l'11 de setembre de 2001. La instal·lació inclou la projecció d'onze vídeos que documenten tot el procés creatiu.

El catàleg de l'exposició reproduïx les obres exposades i s'acompanya de textos de Maria-Josep Balsach, Mina Takahashi, Olga Fernández López, Linda Yablonsky i Elizabeth Finch. Amb motiu de la mostra es presenta el llibre *The Book of Dust*, realitzat a partir dels vídeos enregistrats en el seu estudi després de l'atemptat. Este projecte ha comptat amb el suport de l'ambaixada d'Espanya a Washington, el consolat d'Espanya a Nova York i la Foreign Cultural Cooperation.

Elena del Rivero (València 1952) va créixer en un ambient familiar que li va transmetre les seues inquietuds culturals i va fer que estudiara arquitectura. Va rebre classes particulars de dibuix de l'artista valencià Manuel Sigüenza. En comptes de continuar els estudis d'arquitectura, va cursar estudis de filosofia a la Universitat de València entre 1971 i 1974. El 1975 es trasllada a Madrid, on estudia pintura i dibuix a l'Estudio Arjona, i les tècniques del gravat com l'aiguatinta, l'aiguafort i la punta seca al taller d'Óscar Manesi. Va començar a exposar el 1977, i va realitzar la seua primera mostra individual el 1980. El 1988 li van concedir la beca de l'Acadèmia Espanyola a Roma, i el 1991 es va traslladar a Nova York, on va obtindre una beca de la Pollock-Krasner Foundation.

El 1992, entre Nova York, Madrid i Xàbia, Elena del Rivero va travessar un període de producció intensa, dibuixava constantment i anotava la data i inclús l'hora en què feia cada dibuix. En estos dibuixos emprava diverses combinacions de grafit, pintura a l'oli blanca i oli d'oliva, i sol aplicar la pintura amb les molles dels dits o amb unes pinzellades àmplies; quan arrossega els llapis per la pintura humida i l'oli, la deixa coberta d'empremtes. A partir d'estos processos, construïx una imatgeria abstracta però temàtica. En algunes de les obres les agrupacions de marques evoquen la línia de l'horitzó, un efecte que s'accentua pel color i la disposició horitzontal del paper, però altres obres presenten uns traços circulars, com si el full estiguera regit per la força de la gravetat.

La primera sèrie d'estes obres la va titular *Letters to the Mother*, de la qual va arribar a fer unes tres mil peces. L'exposició més important d'esta la sèrie es va presentar el 1993 a la Galería Elba Benítez de Madrid.

Els dibuixos estan realitzats, en la seua major part, sobre paper, encara que poden estar cosits i brodats sobre tela, o formant línies com si foren text a base d'aplicar perles falses directament sobre la paret. En les seues obres acumula dibuixos i trossos cosits; arregla, conserva i emmagatzema; a través d'estos processos, la labor es convertix en un acte *performatiu*, i el paper fa de receptor sempre versàtil i grat de les accions quan culmina en instal·lacions i sèries de dibuixos monumentals. Estes obres revelen la possibilitat que Del Rivero s'haja inspirat en certs aspectes de l'art americà, especialment en les tendències minimalistes i conceptuals, a les quals ella infon una atenció al detall molt intuïtiva, amb solemnitat i inclús amb irreverència. Les seues obres poden respondre al mateix temps a un rigorós càlcul com a la improvisació i, encara que preferix utilitzar materials no sintètics, inclús "orgànics", com el paper fet a mà i la tela de cotó, no descarta l'ús d'objectes fabricats industrialment.

Elena Del Rivero, a més del paper, el dibuix i les labors de costura i brodat, emprava altres recursos, com la *performance* i els projectes que impliquen un treball col·lectiu. Com indicava la mateixa artista en una entrevista realitzada l'any 1998: "Moltes de les estratègies i formes de producció contemporànies com el vídeo, la *performance*, l'artesania, l'autobiografia com a tema, l'èmfasi en la pluralitat i la diversitat, i el qüestionament de la grandesa de l'art occidental, van ser introduïts per un col·lectiu la filosofia, pràctica i estètica del qual van constituir les bases del moviment feminista. [...] Sóc conscient que les seues troballes m'han donat força per a conformar un vocabulari."

A mesura que la sèrie *Letters* creixia, Elena del Rivero va començar a realitzar grups més grans, obres que li demanaven compondre d'una manera més ràpida i fluïda i en les qual integrava elements de *collage* al costat d'altres dibuixats i, en ocasions, amb textos mecanografiats. En el segon grup de *Letters to the Mother* els gestos són més reduïts i ordenats i es limiten en la seua majoria a repeticions de marques monocromàtiques que formen una o més quadrícules. Mentre que les primeres *Letters* estan plenes de desconcert i descobriment, els dibuixos posteriors són crues manifestacions, presències ombrívoles i silencioses. A partir de 1994, Del Rivero amplia les *Letters* amb obres agrupades en sèries amb títols com *Letters from the Bride* (Cartes de la núvia, 1996-97) o *Nine Broken Letters* (Nou cartes trencades, 2002-04). Este últim conjunt, en prosa "trencada" i fragmentada, és testimoni de la dissolució d'una relació. Tal vegada les obres més espectaculars de les sèries de *Letters* siguen *Unfinished Letter (Letter to a Young Daughter)* (Carta inacabada [Carta a una jove filla], 1998) i *Echo of an Unfinished Letter (Letter to a Young Daughter)* (Eco d'una

carta inacabada [Carta a una jove filla], 1999), cada una de les quals consta de 600 fulls diferents disposats en una quadrícula.

Simultàniament a la sèrie *Letters*, Elena Del Rivero va crear *Sewing Minimalism* (Cosint minimalisme, 1994–95), i *Dancing with Minimalism* (Ballant amb el minimalisme, 1996), grups d'obres que critiquen subtilment la mirada masculina del minimalisme americà imitant la seua tradicional austeritat. Juntament amb materials fabricats en sèrie com cremalleres i tuls de niló, va començar a treballar cada vegada més amb paper fet mà per la fàbrica de paper Dieu Donné de Nova York. El paper d'abacà, en concret, va permetre Del Rivero experimentar amb una superfície semblant a la pell per la seua textura, lluminositat i elasticitat en la sèrie *Elle sort beaucoup* (Ella ix molt, 1999).

Amb [*Swi:t*] *Home* (2000-01) utilitza el mateix tipus i dimensió de paper, però amb una escala major que li servix per a documentar tot un any de la vida de l'artista. En este cas els papers –vint en total– van ser col·locats en el sòl de la seua casa-estudi fins a omplir els espais. Durant mesos els papers es van deteriorar gradualment. Després de netejar-los, restaurar-los i planxar-los, els va ser cosir els uns als altres, formant cinc gegantins *Dischcloths* (Draps de cuina). L'artista documenta el projecte fil per randa en una sèrie de llibres que ha denominat “biblioteca de referència”.

Amb el seu projecte *La perfecta casada* (2000-01), va abordar novament temes domèstics. Es tractava d'una instal·lació inspirada en el llibre homònim de Fra Luis de León, realitzada a partir d'una còpia d'este tractat epistolar sobre el matrimoni, i amb els fulls cosits els uns als altres va formar una “cua de vestit de núvia” que posa en qüestió el pes de la tradició matrimonial.

La instal·lació més recent de Del Rivero, [*Swi:t*] *Home: A Chant* (2001-06), presentada per primera vegada a l'IVAM, és un apèndix extraordinari de [*Swi:t*] *Home* i de totes les obres amb què ha tractat els temes domèstics. Poc després d'acabar [*Swi:t*] *Home*, l'estudi de Del Rivero va sofrir greus danys com a conseqüència dels atacs al World Trade Center l'11 de setembre de 2001. Com que vivia i treballava prop, milers de papers procedents de les Torres Bessones es van colar en el seu apartament-estudi quan estes van caure. Del Rivero va respondre al desastre integrant-lo en el seu art, i, meticulosament, va netejar, va restaurar i va catalogar tot el material destrossat que va entrar per les finestres. Va cremar els noms de les persones que hi figuraven i posteriorment va cosir i va brodar els fulls en cinc rotlles de mussolina. Este treball figura en l'exposició juntament amb vídeos a temps real del lloc en un conjunt que dissol coherentment les barreres entre l'art i la vida.

A Nova York la seua obra ha sigut exhibida a la Sandra Gering Gallery, The Drawing Center, Art in General, Dieu Donné Papermill, The Wynn Kramarsky Gallery i a la Josée Bienvenu Gallery, entre altres llocs. També ha presentat la seua obra a l'Anthony Meier Fine Arts, San Francisco; al Whitney Museum of American Art, Champion; a la Track 16 Gallery, Los Angeles; i al Museo Nacional Centro de Arte Reina Sofía (MNCARS), Madrid. El 2001 va ser becada per la Creative Capital Foundation i la New York Foundation for the Arts. El 2005 va participar en els programes de la Rockefeller Foundation al Bellagio Center, Itàlia. La seua obra forma part d'un gran nombre de col·leccions públiques i privades, tant als Estats Units com a Europa: MoMa de Nova York, Fogg Museum Harvard University, National Gallery de Washington, Col·lecció Caja Burgos i MNCARS, entre altres.